

צמאה נפשי לאלוקים

שיעורים בנושא התפילה

לע"נ הורי ר' אליהו בן שבע ז"ל
לאה אירן בת טאוס ז"ל

התפלה המתמדת של הנשמה

א

התפלה המתמדת של הנשמה מתאמצת היא תמיד לצאת מן ההעלם אל הגילוי. להתפשט על כל כחות החיים של כל הרוח הנפש וכל כחות חי הגויה כולה. והיא משתוקקת ג"כ לגלות את מהותה וכח פעולתה על כל הסביבה. על כל העולם והחיים. ולשם כך צריכים אנו לחשובנו של-עולם שבא ע"י תורה וחכמה. ונמצא מתוך כך. שעבודת התורה כולה וכל חכמתה היא התגלותה המתמידה של תפלתה הכמוסה של הנשמה. נשמת כל חי תברך את שמך ד' אלילינו.

מלך נא, הקדוש, יא

3

הנשמה — זה האדם האמיתי. הגוף — הוא הגוף של הנשמה, החיצוני של הפנימי. האדם הגופני, הוא נתון במצבים שונים של בריאות, ועוד גורמים שונים, שמשפיעים עליו, אבל האדם האמיתי, החי, הנשמתי, יש בו מצב תמידי של הודרות עם מקור החיים, מתוך עצם עובדת היותו חי.

כל מציאות החיים, קיומיות החיים האמיתית, הנשמית — כל זמן שהנשמה בקרבנו, שאנו במצב של חיים בעולם-הזה — היא פגישה עם התפלה המתמדת של הנשמה, עם הפניה הקבועה אל הקב"ה. "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולם היום", ומצד הנשמה: "חיים כולכם היום", או — "אתם הדבקים בה' אלוהיכם". החיוניות הפנימית הזו יש לה ענין, להתגלות במציאות החיים שבעולם הזה, לצאת מן ההעלם אל הגילוי. שני צדדים באדם: גוף ונשמה, ומתוך קישור שניהם יחד, וישנו צורך הגילוי והביטוי, של הקשר אל רבונו של עולם. על כל זה צריך לחזור ולשנון, ולפרט.

"ויפח באפיו נשמת חיים" — זה עצם החיים, ואחר-כך "ויהי האדם לנפש חיה" — גילוי הנשמה האלוהית בחוץ. הצורך והצמאון הנשמתי, לדבקות בה', לפניה כלפי רבונו של עולם, ענינו להתפשט בכל מדרגות הנשמה-רוח-נפש, בכל שעור הקומה המשולש הזה שלנו. ומתוך כך יש לו — לצמאון הזה — צורך וענין והשתוקקות, להתפשט על כל מהלך החיים. חסידים הראשונים היו שוהים שעה לפני התפלה — הכנה לתפלה, "ושעה אחר התפלה" כדי לגלות את התפלה הזו, את פניית הנשמה הזו, לאפשר את השפעתה, על כל מרחב החיים.

אמנם, התפלה הגלויה, היא עורה לתפלה הפנימית, התמידית, של הנשמה, כמו סידורים חיצוניים, שנועדו לאפשר את התגלות הפנימית, את התפלה הנשמית. התפלה הממשית, המעשית, שלנו, היא גילוי מן הכח אל הפועל את מה שכמצא נגנו במעמקי הנשמה, את הצמאון האל-חי. נשמתנו נמצאת בעוה"ז, בתוך מציאות של גוף, בתוך מערכת של כחות נפש שונים ומצבים שונים. ענין התפלה הוא — לגרום לפניית הנשמה אל האלוהים, להתפשט ולהתגלות בכל הכוחות ובכל המצבים.

כשעוברים זמנים, שהאדם לא מתפלל בכונה, צריך להבין, שזהו מצב של מחסור חיים. מתוך כך, נוצר במצבו הרוחני של האדם, מעין מצב של חלודה רוחנית, חולשה רוחנית, מהלה. עד שניתנת לו שוב מתנה ממעל, מתנת התפלה, והוא הולך ומתרפא, ועומק החיים של "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם" הולך ומתגלה.

אחת מן הסוגיות הרוחניות בענייני התפילה, היא השאלה ה"פילוסופית" בדבר שינוי רצון ה' מכוח התפילה". קשה זו הביאה את הפילוסופיה למסקנה כי תפילתו באמת איננה נשמעת, ואין לה השפעה אמיתית על המציאות. לכל היותר מועילה התפילה לאדם עצמו, וננאי שאין בכוחה להשפיע על ההנהגה האלוהית בעולם.

אך ההתבוננות האמונית המעמיקה, בכוחה של התפילה במציאות, מרוממת אותנו מעל הקרשי שבשאלה זו. התפילה כמטרה אידיאלית

אנחנו מורגלים להתייחס לתפילה כאל אמצעי להשגת מבוקשי התפילה. למדנו, שהאמצעי הזה אינו טכני, אלא הוא תהליך של ביין עמק של הרצון, ותוצאה של שינוי מסורי עמוק המתרחלל באדם.

בנקודה זו, ניתן להאיר קומה נוספת. יש מקום לראות את השינוי האידיאלי המתחלל בתפילה, לא רק כאמצעי לשינויים שאנו רוצים להשיג, אלא כערך אידיאלי בפני עצמו. שהוא של עך זה הוא עצם הופעת רצונו הטהור של האדם.

ערכו של הרצון האנושי הטהור המרומם, אינו רק במה שהוא מכין אותו למשהו, או גורם לתנועת חיים כזו או אחרת. הרצון השלם והבעתו העמוקה והטהורה היא מעלה מצד עצמה, היא שלמות עצמית של האדם שיש לה ערך עליון מצד עצמה; גם ללא כל מה שמסתפק, מושפע ומשקן ממנה.

מגמת עבודת התפלה — עילוי הרצון וחיכוך עליו הרצון וחיכוך, הקבעות כקביעות עליונה מאודה, שיהיה ערך-החיים העליון תדיר קבוע בו — דרוש הוא חיים רצוניים מלאים אורה אלסית. זאת היא מגמתה של עבודת התפלה, יסוד העבודה שבלב, אשר מי יוכל להגיע עד למרות-ערכה.

התפלה מסכמת את החיים כולם, בכל עומק עצמות טבעיותם, אל היסוד המרומם של אורח הטהור העליון.

הצמאון האלקי המרובע על ידה, והגעגועים החומים לוהר התחצות, והמשמחות, החפירה הפנימית להתעלות, להשאב בחי חי מקור חי של כל חיי העולמים — באים לשכללם על ידי התפלה ההגונה, היא היא המטרה העליונה של העלאת הרצון — לאחיות השלמה, לקדוש ד', קודש ישראל.

(אורות הקודש, ח"ג עמ' 10)

אשר ללשון של הקסיד שנה היא כפול למחשבה ואינה מוסיפה עליה. — הנמצא שאין תפלת הקסיד דבר שפמנהג או שפנהגל, כשירת הנזיר והקפי, אלא כל מלה מחשבה צמה וכמה בה. בדרך זו וזהה שעת התפלה לקסיד כנרצין הנמן ופריו, ואשר השעות וההנהגה לוכך רכים המולכות אל שעה זו, שקבוצה הוא מצפה, כי על דה הוא מדמה אל העצמים הרותניים ומתרחק מן הפתמיים. וכשם שהיו לו שלש עמות התפלה שפך ל יום — פרי יומו וזילו, כך יהיה לו יום השבת לפרי השבוע, כי יום זה מומן להדבקות בענין האלוהי. וכל עבודת הקסיד היא בשמחה, לא בכניעה, — כמו שבארנו למעלה.

והנה ערך כל אלה לנפש הוא כערך המון לנף. שפן תפלת אדם טובה לנפשו, כשם שהמון מועלת לנפו. וכן ברבת כל תפלה שורה על האדם עד שעת תפלה שאחריה, כשם שכח הסעדה שסעד מתקים בו עד שישסעד סעדת לילה. אולם ככל אשר תתרחק שעת התפלה מלף הנפש הרוך וקדור משרדות העולם הבאות עליה; וקייחוד אם יביאנה ההכרח להנצא בהקברת ילדים, נשים או אנשים רעים, וישמע דברים העוברים וך נפשו: דבורים מגנים או שירים שהנפש נוטה אחריהם עד שאי אפשר להשתלט עליה. אף בשעת התפלה מטהר האדם את נפשו מכל מה שעבר עליה ביימים ומכין אותה לקראת העתיד.

אמנם על אף הסדר הזה אי אפשר שיעבר שבוטע בלא שיתקלקלו הנף והנפש, כי במשך ימות השבוע מצטברים מותרות עוברים שלא יתכן לצרפם ולבצרם פי אם על ידי התמדה בעבודת ה' במשך יום ימים. נוסף על מנתת הנף. ככה ממלא הנף בשבת את אשר אבד לו בששת הימים והתכונן לקראת העתיד; והנפש אף היא זוכרת ביום זה מה שאבד לה מתוך שפסקה בצרכי הנף. ביום זה היא קאלו מתרפאת ומחלימה מחלי שהיה לה ומצטברת בכחות שידחו מעליה את החלי הזה לעתיד. — בדרך שהיה איוב נוהג לעשות אחת לשבוע למען בניו. באמרו: -אולי חסאי בניו.

כס"א, א, א

חידוש עמוק מאד בהבנת ערכה של התפילה - התפילה עצמה היא הנחפץ. לא תפילה בשביל משהו, אלא התפילה עצמה, הבעת הרצון-הטהור האתיאלי של האדם, זוהי המציאות הנחפצת.

דווקא ההבנה היסודית שעליה אנו מבססים את הבנת פעולת התפילה - שמהותה העיקרית של התפילה היא העילוי הרוחני המוסרי האמיתי המתרחש בקרב האדם בעת התפילה - היא אשר מקרבת אותנו להבנה שעילוי ושינוי זה, הוא אמיתי וחיובי כל כך, ומהווה ערך של שלמות מצד עצמו.

עצם הפניה לדי ערשה את האדם טוב יותר, תפילה כזו היחצאת מרגש טהור, מביאה להטבה מוסרית של המתפלל ול"חליפת כח חיים לכל רגשותיו", דהיינו להתעלות והתחדשות של הרגשות למעלה עליונה, יקוי ד' יחליפו כח" (ישעיהו מ, לא).

פולחן הטהור

פולחן הטהור

